

Naše setkávání s čerstvým devadesátníkem dr. Františkem Kotlabou v jeho rodných jižních Čechách

Napsat něco nového o našem nejznámějším žijícím profesionálním mykologovi panu dr. Františku Kotlabovi se může jevit jako úkol obtížný. Hodně již toho bylo napsáno při příležitosti jeho dřívějších životních jubileí (např. Beran 2007, Křisa 2017, Pouzar 1987, 1997, Svrček 1987), a navíc existuje jeho vlastní životopisná publikace (Kotlaba 2007). Jdeme proto poněkud jinou cestou: předkládáme zde několik našich osobních zážitků, které přibližují jeho zajímavou a úctyhodnou osobnost.

První z autorů si dobře vzpomíná na své první setkání s dr. Kotlabou, kdy v rámci přednáškových večerů Československé mykologické společnosti vystoupil v jeho přítomnosti s příspěvkem na banální téma hříbu obecného. Dr. F. Kotlaba ho zaujal svou vlídností a nelíčeným zájmem, čímž dokáže člověka povzbudit a probudit v něm pocit důležitosti. Je mu vlastní přívětivý způsob osobní komunikace s mykology a mykofily ze všech pater vědecké i amatérské mykologie.

Nezapomenutelná a v tomto ohledu příznačná je drobná příhoda, jež se udála během III. českobudějovických mykologických dnů v roce 1997. Byla to vlastně hvězdná chvíle v „mykologické kariéře“ amatérského mykologa Jirky Novotného. Během jedné z exkurzí přinášeli účastníci své nálezy k posouzení dr. F. Kotlabovi, kolem kterého se tak neustále tvořil hlouček dychtivých učedníků. V jednu chvíli někdo přinesl plodnici pavučince, načež dr. Kotlaba obrátil role a vyzval přítomné k vyslovení nějakého návrhu na určení. Tehdy Jirka „zaperlil“, když olízl klobouk pavučince, aby zjistil, že sliz na něm je hořký, a po rychlém vyhodnocení ostatních znaků, vyslovil domněnku, že se jedná o pavučinec míhavý. To dr. F. Kotlabu zaujalo a vyzval ho: „Pane kolego, přeslechl jsem Vaše jméno!“. Na Jirkovi bylo v té chvíli dobře patrné, jak ho Kotlabova reakce potěšila.

Poté, co v roce 2004 vyšel Velký fotoatlas hub z jižních Čech, jeho editor, první z autorů tohoto příspěvku, obdržel od dr. F. Kotlaby rozsáhlou rukopisnou recenzi, kterou spontánně vypracovali společně s dr. Z. Pouzarem. Ta se stala jedním z hlavních zdrojů oprav provedených v knize před jejím druhým vydáním.

Když loni první z autorů fotografoval v areálu českobudějovické nemocnice jednu vzácnou dřevní houbu, zrovna procházel parčíkem dendrolog angažovaný nemocnicí. Po chvíli strávené rozhovorem o houbových škůdcích dřevin se dychtivě zeptal, s kým že to vlastně hovoří. Když se to dozvěděl, viditelně zklamaně hlesl: „Jéje, já myslel, že řeknete Kotlaba!“ Dotčený byl však polichocen: pro mykologa vůbec není špatné ocenění, když ho někdo, byť jen na chvíli, považuje za dr. Františka Kotlabu!

Obr. 1 – Dr. František Kotlaba při přednášce pro Českou mykologickou společnost v Praze (foto A. Vít 30. 3. 2016).

Nejčerstvější z našich zážitků s dr. F. Kotlabou jsou ty z loňského podzimu, kdy se aktivně zúčastnil IV. českobudějovických mykologických dnů, akce pořádané při příležitosti 50. výročí založení mykologického klubu v Českých Budějovicích. Jednak vedl - spolu s druhým z autorů - půldenní exkurzi na Soběslavská blata, jednak přednesl dva příspěvky během samotné oslavy. Druhý z autorů byl při cestě na Blata ve voze s dr. Kotlabou, když ten požádal řidiče, aby při zpáteční cestě zastavili u jedné staré jabloně poblíž silnice, protože si – jako jediný – všiml, že na ní rosla hrotnatka zápašná, vzácná houba zařazená do Červeného seznamu hub (makromycetů) České republiky. Při cestě zpět se na tom místě účastníci skutečně zastavili, přičemž všichni ostatní plodnici hrotnatky zaregistrovali teprve tehdy, když už stáli pod stromem – rostla na suché větvi ve výšce čtyř metrů. Po krátkém posouzení situace pan doktor přistoupil ke kmenu, odložil batoh a poprosil kolegy, aby ho vysadili, že pro hrotnatku vyleze. Všichni ztuhli úžasem a teprve po chvíli domlouvání se jeden z nich (o více než padesát let mladší než dr. F. Kotlaba) odhodlal vylézt na strom, ulomil větev i s plodnicí a předal je panu doktorovi.

Obr. 2 – Dr. František Kotlaba při mykologické exkurzi na Soběslavská blata (foto J. Burel 28. 9. 2005).

Jiná příhoda dokumentující obdivuhodnou fyzickou kondici dr. F. Kotlaby se odehrála na podzim 2010, rovněž na Soběslavských blatech, během vycházky pro veřejnost, vedené jím samým a druhým z autorů. Na místě srazu se tehdy sešlo neuvěřitelných osmasedmdesát lidí. Dr. Kotlaba se podivil: „Pane kolego, to Vám chodí na vycházky vždy tolik lidí?“ Načež druhý z autorů odpověděl: „Tolik ne, průměr je okolo třiceti lidí, ti přišli na Vás!“ Dr. Kotlaba opáčil, že je zvyklý tak na osm, maximálně deset účastníků a zapochyboval: „Jsem zvědav, jak si s nimi poradíte!“ Cestou od místa srazu na začátek naučné stezky rezervací – je to asi 1,5 km – dr. F. Kotlaba „setřásl“ dvě třetiny účastníků. Postupně se zvětšovala skupina „odpadlíků“, vedená druhým z autorů. Na konci naučné stezky byla přestávka na svačinu, během níž pan doktor zodpověděl spoustu otázek. Po zaznění povelu k odchodu však opět hbitě vyrazil do těžkého terénu a na konci čekal s těmi svými osmi vytrvalými posluchači na druhou, pomalejší skupinu...

A do třetice ze Soběslavských blat, lokality, jejíž mykobiotu dr. F. Kotlaba, rodák z nedaleké Vlastiboře, sleduje desítky let – příhodu zaznamenal třetí z autorů, účastník exkurze, která se uskutečnila v rámci III. ročníku akce Týden mykologických exkurzí v jižních Čechách v září 2005. Během exkurze na Soběslavská blata, kterou dr. F. Kotlaba – tehdy osmasedmdesátiletý – samozřejmě vedl (obr. 2), měli její účastníci možnost ocenit jeho neobyčejnou vitalitu při nepříjemnosti, která by jistě leckterého o jednu či dvě generace mladšího mykologa přinejmenším rozladila, a možná i odradila od dalšího pokračování. Trasa exkurze vedla přes jeden z odvodňovacích kanálů, kterými jsou blata protkána, a protože v daném místě nebyl žádný můstek, byli účastníci nuceni asi metrovou stoku překonat skokem. Dr. Kotlabovi se přitom smekla noha na mokré trávě na břehu a sjel do vody dobře po pás hluboké a koncem září také zřejmě poměrně chladné. Než však stačil

někdo z okolostojících přiskočit na pomoc, dr. Kotlaba se mocným skokem odrazil ze dna kanálu až na druhý břeh. Nehodu okomentoval lakonicky „hopla!“ a bez dalšího prodlení pokračoval ve vedení exkurze a ve výkladu.

Na závěr ještě jedna perlička z Kotlabova příspěvku během loňské, výše zmíněné oslavy. Když dr. F. Kotlaba promítal své diapozitivy formátu 6 × 6, k čemuž používal vlastní, již historickou promítačku s ručním vyměňováním obrázků, kterou si přivezl z Prahy (organizátorům se žádnou funkční nepodařilo sehnat), pronesl mj. následující repliku: „Komunisti hlásali, že se nedá žít postaru, já jsem však živoucím důkazem toho, že se postaru žít dá!“ (V sále následoval bouřlivý potlesk a smích.)

Dovolili jsme si zde vylíčit několik našich zážitků s dr. Františkem Kotlabou. Všechny dokumentují ty vlastnosti jubilanta, pro které si ho vážíme, máme ho rádi a vždy se rádi ocitáme v jeho společnosti.

Dr. F. Kotlabovi přejeme další léta tvořivého a spokojeného života!

Literatura

- Beran M. (2007): František Kotlaba osmdesátníkem. – Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 47: 201–203.
- Kotlaba F. (2007): RNDr. František Kotlaba, CSc. Fragments životopisu aneb co se většinou nemohlo psát do kádrových dotazníků v éře „reálného socialismu“. – TIS – nezávislé sdružení přátel přírody, Praha, 34 p.
- Křísa B. (2017): RNDr. František Kotlaba, CSc. – devadesát let. – Soběslav. Hláska 26/11: 9.
- Pouzar Z. (1987): RNDr. František Kotlaba, CSc., šedesátníkem. – Česká Mykol. 41: 172–184.
- Pouzar Z. (1997): Dr. František Kotlaba septuagenarian. – Czech Mycol. 50: 143–150.
- Svrček M. (1987): RNDr. František Kotlaba, CSc. – 60 let. – Preslia 59: 179–181.

Tomáš Papoušek, Pavel Špinar, Daniel Dvořák & Miroslav Beran